

«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

**ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ**

*Հետազոտության թեման՝ Տարբերակված առաջադրանքների
կիրառումը «Կենսաբանություն» առարկայից և դասի
արդյունավետությունը*

Առարկան՝ Կենսաբանություն

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Արփիինե Մարտիրոսյան

*Ուսումնական հաստատություն՝ ԳԵՏԱՐԳԵԼԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ
ԴՊՐՈՑ*

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ.....3

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱԿՆԱԿ.....5

ԳԼՈՒԽ 1

ՏԱՐԲԵՐԱԿՎԱԾ ԱՌԱՋԱԴՐԱՆՔՆԵՐԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ ԵՎ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ, ՀԱՂՈՐԴԱԿՑԱԿԱՆ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐԸ.....7

ԳԼՈՒԽ 1.1

ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑԱՑԻՆ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄՆ ՈՒ ԴԱՍԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅՈՒՆ.....14

ԳԼՈՒԽ 2

ԴԱՍԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՄԵՐ ՓՈՐՁԻՑ16

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ.....19

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ.....20

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

«Հանրակրթության ոլորտի բարեփոխումների ներկա փուլի հիմնական խնդիրը կրթության որակի ապահովումն է: Այս նպատակով սկիզբ է դրվել բազմաթիվ նախաձեռնությունների, որոնք ներառում են կրթության որակը պայմանավորող գրեթե բոլոր գործոնները՝ մարդկային ռեսուրսները, ծրագրամեթոդական ապահովումը, նորմատիվ-իրավական դաշտը, ինստիտուցիոնալ համակարգը: Իրականացվող բարեփոխումները նպատակաուղղված են.

ա) ապահովելու որակյալ կրթություն,

բ) բարձրացնելու հանրակրթության արդյունավետությունը,

գ) կրթությունը դարձնելու արդիական, համապատասխանեցնելու զարգացման պետական, միջազգային միտումներին»¹:

Կրթության արդի զարգացումներում առանձին կարևորություն է ստանում նաև սովորողների էկոլոգիական դաստիարակության և էկոլոգիական գիտակցության ձևավորման խնդիրը: Բնական միջավայրն ու կենսահամակարգերն այսօր, հայտնի բան է, շատ են տուժում մարդու ոչ այնքան ողջամիտ գործունեությունից. օդի աղտոտում, կենսաբազմազանության նվազում, գլոբալ տաքացում: Խոսում են նույնիսկ Երկրամերձ տարածքում առկա տիեզերական աղբի մասին: Բնությունը հասցրած վերքերը բումերանգի նման հարվածում են նույն մարդուն, քանզի բնությունը նրա միակ միջավայրն է, միակ տունը, որտեղ նա կարող է ապրել: Մատաղ սերնդի հոգում կենդանի ու անկենդան բնության նկատմամբ սեր և հոգատար վերաբերմունք ձևավորելը թե՛ հանրակրթական դպրոցի, թե՛ ամեն մի առանձին ուսուցչի պարտականությունն է²:

Թեմայի արդիականությունը՝ Մարդը բնության մի մասնիկն է, բնությունը մշտապես հոգ է տանում մեր մասին: Առողջ ապրելակերպի պահանջն այսօր առավել քան արդիական է: Այսօր մարդն ականա շնչում է ամենուր ապականված օդը, ընդունում է տարատեսակ մոդիֆիկացված սնունդ, որի վնասակար ազդեցությունը դեռևս բացահայտված չէ, աշխատում է բարդ և օրեցօր ավելի բարդացող տեխնիկական

¹ . Ռ. Մադոյան, Տ. Մադոյան, Ուսումնական գործընթացի արդիականացում կամ համակարգիչը դպրոցում, «Մանկավարժություն», 2012 թ., էջ 5–10:

<http://www.avifarm.ru/page.php?al=othervidoobr> 07.05.2016 թ.:

սարքերի հետ, ժամեր շարունակ անշարժ նստում է համակարգչի առաջ և այլն: Ուստի կենսաբանության դասին անհրաժեշտ է տարբերակված առաջադրանքների, միջառարկայական կապերի , գործընկերների հետ համագործակցության արդյունքում դասը դարձնել առավել արդյունավետ և ժամանակակից պահանջների համապատասխան կազմակերպել այն:

Հետազոտության նպատակն է՝ բացահայտել տարբերակված առաջադրանքների դերը կենսաբանության դասավանդման ժամանակ և բարձրացնել դասի արդյունավետությունը:

Հետազոտության խնդիրներն են՝ ուսումնասիրել թեմային առնչվող գիտաուսումնական գրականությունը,

անդրադառնալ տարբերակված առաջադրանքների դերին,

հաշվի առնելով ժամանակակից մեթոդներն ու միջոցները՝ կազմակերպել արդյունավետ դասը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

Կրթության արդիականացման գործընթացը Հայաստանում մեկ տասնամյակի պատմություն ունի: Այս ընթացքում լուրջ փոփոխություններ են կատարվել հանրակրթական համակարգի կառուցվածքում, մշակվել է կրթության մասին օրենքը, ստեղծվել ու շարունակվում են ստեղծվել նոր կրթական ծրագրեր, ուսումնական պլաններ, դասագրքեր: Ձևավորվում է գիտելիքների ու կարողությունների գնահատման նոր համակարգ: Իրականացվում են ուսուցիչների մասնագիտական և մեթոդական վերապատրաստման դասընթացներ: Մեր պատկերացումների համակարգ են ներխուժում հանդուրժողականություն, թիմային աշխատանք, շարժունակություն, մտահասություն, էկոլոգիական գիտակցություն, ինքնուրույնություն, կրթության սուբյեկտ, համագործակցային ուսուցում և բազում այլ հասկացություններ: Ընթանում է վերակառուցման մի պրոցես, որը ոչ միայն մեր կրթական կառույցներին է վերաբերում, այլ նաև մեր մտածողությանը:

Մենք սկսում ենք որոնել դասի արդյունավետությանը նպաստող նոր մեթոդներ և միջոցներ, մշակում նոր առաջադրանքներ և գրանցում տարբեր արդյունքներ:

Նոր ժամանակների առանձնահատկություններից մեկն այն է, որ իրականության բոլոր ոլորտներում զարգացման տեմպերն արագանում են. մեր աչքի առաջ հնանում են գիտելիքները, տեխնիկան, աշխարհի մասին պատկերացումները, փոփոխվում են բարոյական նորմերն ու բարքերը: Մարդը բառացիորեն հայտնվել է տեղեկատվական հեղեղում, որի հորձանքներին դիմակայելը դարձել է կենսական խնդիր: Այս պայմաններում սովորողներին հաղորդել որոշակի գիտելիքների գումար և ձևավորել ինչ-ինչ կարողություններ միանգամայն անօգուտ է: Անհրաժեշտություն է առաջանում նախևառաջ սովորողների մեջ ամրապնդել այն համոզմունքը, որ հասարակության ակտիվ անդամ դառնալու և տարազան գործընթացներից անմասն չմնալու համար նրանց հարկավոր է ամբողջ կյանքում սովորել: Եվ դպրոցի խնդիրն է աշակերտի մեջ ձևավորել նրա շարունակական կրթության հնարավորությունն ապահովող անձնային և ինտելեկտուալ որակներ: Մենք տեսնում ենք, որ աննկատելիորեն փոխվում է կրթվածության երբեմնի ըմբռնումը: Կրթված մարդն

այլևս նա չէ, ով ինչ-որ բան գիտի կամ գիտեցածը կարող է կիրառել իրականության մի նեղ ոլորտում, այլ նա ով ընդունակ է ինչ-որ բան իմանալու: Այսինքն՝ գնահատվում է ոչ այնքան ուսյալությունը, որքան ուսանելիությունը՝ մարդու սովորելու, ոչ ստանդարտ իրավիճակներից գլուխ հանելու, նրանցում արդյունավետ գործելու ունակությունը:

ԳԼՈՒԽ 1

ՏԱՐԲԵՐԱԿՎԱԾ ԱՌԱՋԱԴՐԱՆՔՆԵՐԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ ԵՎ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ, ՀԱՂՈՐԴԱԿՑԱԿԱՆ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐԸ

Հանրապետության դպրոցների մեծամասնության հազեցվածությունը տեղեկատվական և հաղորդակցության տեխնոլոգիաներով (ՏՀՏ), դասավանդող ուսուցիչներին համապատասխան համակարգչային գիտելիքներով զինող վերապատրաստման ծրագրերը և դասընթացները դրանց կիրառման լայն հնարավորություն են ընձեռում: Հանրակրթության կազմակերպման գործընթացում տեղեկատվական տեխնոլոգիաները կիրառվում են ամենատարբեր նպատակներով՝ դպրոցավարություն, այլ դպրոցների և կազմակերպությունների հետ համագործակցություն, դպրոցական լայնածավալ նախագծեր, հետազոտական ու փորձի փոխանակման աշխատանքներ, ուսուցիչների հեռավար ուսուցում իրականացնելու, ուսումնական գործընթացը կազմակերպելու, կրթական նյութեր և ուսումնական նորություններ որոնելու, շնորհանդեսներ պատրաստելու, աշակերտների, ծնողների և մասնագետների հետ հաղորդակցվելու, հաշվետվություններ ներկայացնելու համար, ցանկացած առարկայի դասավանդման գործընթացում¹:

Կենսաբանության դասավանդման գործընթացում ՏՀՏ-ների կիրառման ուղղություններն են.

1. ամենօրյա աշխատանքում առարկայական գիտելիքների ձեռքբերման և կատարելագործման, ինքնուրույն աշխատանք կատարելու և ինքնակրթության միջոց, կատարելագործման սովորական և անհրաժեշտ գործիք: Համակարգիչը հեշտացնում է համացանցից տեղեկությունների հավաքագրումն այն նյութի մասին, ինչը ծրագրային պահանջ է, սակայն դասագրքում դրանց մասին տեղեկությունները բավարար չեն:

2. Առարկայական օլիմպիադաներին մասնակցող աշակերտների հետ սարվող աշխատանքների իրականացում:

3. Համակարգչային մոդելավորմամբ լաբորատոր-գործնական աշխատանքներ կատարելու, դիագրամներ, գրաֆիկներ կառուցելու գործիք:

4. Նոր նյութը բացատրելու միջոց՝ ուսուցողական նշանակություն ունեցող թեմատիկ ֆիլմերի, դասերի ընթացքում նյութի յուրացումը հեշտացնող, սովորողների

¹ Ռ. Միմոնյան, Համակարգչային մոդելավորումը կենսաբանության դասավանդման գործընթացում, «Մանկավարժություն», 2012 թ., 8, էջ 53–57,

հետաքրքրվածությունն ու սերն առարկայի նկատմամբ մեծացնող շարժապատկերների, նկարների, գործընթացների հաջորդականության, երևույթների ցուցադրում և ներկայացում:

5. Ամենօրյա և ամփոփիչ դասերի ընթացքում, միջոցառումների, ինքնուրույն գործնական աշխատանքների իրականացման նպատակով սահիկահանդեսների (շնորհանդեսների) պատրաստում, ցուցադրում և ներկայացում:

6. Էլեկտրոնային վիրտուալ փորձերի իրականացում:

7. Առկա երաշխավորված ուսումնաօժանդակ ձեռնարկներով դասերի կազմակերպում:

8. Համագործակցային կարողությունների և հմտությունների զարգացմանն ու կատարելագործմանը նպաստող միջոց:

Տարիների մեր փորձը ցույց է տվել, որ աշակերտները մեծ հաճույքով են աշխատում համակարգիչներով, սիրով և պատրաստակամորեն օգնում են միմյանց նյութը ուսումնասիրելու, ավելի լավ յուրացնելու գործում, դրսևորում են ստեղծագործական մեծ ընդունակություններ: Կենսաբանության գործող ծրագրերը հնարավոր են դարձնում բավականաչափ ժամեր նախատեսել թեմայի կրկնության, ամփոփման, ամրապնդման համար: Դրանք շատ նպատակային են և արդյունավետ, եթե զուգակցվում են ՏՀՏ-ների կիրառմամբ:

Ձեր ուշադրությանն եմ ներկայացնում 11-րդ դասարանում «Էվոլյուցիայի ժամանակակից տեսությունը: Միկրոէվոլյուցիա: Մակրոէվոլյուցիա» թեմաների ամփոփման նպատակով անցկացված դասի պլան-օրինակ: Ցուցադրության նյութը ներկայացնում եմ հավելվածում սլայդերով (սահասալիկներով):

Դասի պլան

Առարկան՝ Կենսաբանություն¹

Ամիս, ամսաթիվ՝ 20.09.2022 թ.

Դասարան՝ 9

Թեման՝ Օրգանական աշխարհի էվոլյուցիան երկրի վրա²

Դասի տիպը՝ Ամփոփիչ դաս

Տևողությունը՝ 45 ր.

¹Մամոնտով Ս. Գ., Չախարով Վ., Բ., Սոնին Ն. Ի., Կենսաբանություն, 9-րդ դասարանի դասագիրք, մաս 2, Երևան, 2019,

²Նույն տեղում, էջ 110,

Միջառարկայական կապ՝ Ինֆորմատիկա, հայոց լեզու, աշխարհագրություն: Դասի թեման՝ «Էվոյուցիայի ժամանակակից տեսությունը: Միկրոէվոյուցիա: Մակրոէվոյուցիա»

Դասի նպատակները.

Ակադեմիական – 1. S2S տարբեր միջոցների, առաջադրանքների բազմազանության և դրանց կիրառման միջոցով նպաստել առարկայի նկատմամբ հետաքրքրասիրության և դասի արդյունավետության բարձրացմանը:

2. Սովորողները կարողանան ամբողջացնել էվոյուցիոն գործընթացի մասին պատկերացումները, հստակ ձևակերպել կարևոր հասկացությունները, եզրույթները համեմատել տարբեր երևույթները, կատարելագործեն՝ սովորեցնելով սովորելու հմտությունները (սլայդեր 2–23):

3. Սովորողներին նախապատրաստել թեմատիկ ամփոփիչ գրավորին: Զարգացնող – Զարգացնել սովորողների.

- էվոյուցիոն մտածողությունը,
- ստեղծագործական, զգայական– գուգորդական մտածողությունը
- տրամաբանական կարողություններն ու հմտությունները ,
- գիտելիքները ինտեգրելու, դասակարգելու համեմատելու կարողություններն ու հմտությունները ,
- ճանաչողական հմտությունները ,
- գրագետ գրավոր և բանավոր խոսք կառուցելու, սեփական տեսակետներն ու մտքերը ներկայացնելու, հիմնավորելու, եզրակացություններ անելու կարողություններն ու հմտությունները
- համագործակցային կարողություններն ու հմտությունները (բոլոր առաջադրանքները),
- արժեքային համակարգը

Դաստիարակչական –

Սովորողը կկարողանա՝

- զարգացնել օբյեկտիվ գնահատման՝ ինքնագնահատման և փոխադարձ գնահատման, կարողություններն ու հմտությունները

- երևույթները դիտարկել տարբեր տեսանկյունից, քննարկել և կատարել դրանց առավել լիարժեք վերլուծություն,

- ժամանակը բաշխել և խելացի տնօրինել,

- գլխավորը գատել երկրորդականից

- ինքնադրսևորվել և ցուցաբերել անհատական պատասխանատվություն, ընդհանուր գործի մեջ ակտիվ մասնակցություն:

Խնդիրները.

1. ապահովել դասապրոցեսին բոլոր աշակերտների ակտիվ մասնակցությունը,

2. ապահովել SZS-ների նպատակային կիրառումը,

3. զարգացնել աշակերտների տրամաբանական մտածողությունը,

4. ստացած գիտելիքների կիրառմամբ լրացնել աղյուսակներ, գծապատկերներ,

5. ամբողջացնել, համակարգել և ամրապնդել ստացած գիտելիքները,

6. աշակերտների օգնությամբ կատարել ինքնագնահատում, փոխադարձ գնահատում:

Դասի ընթացքում կիրառած մեթոդներ – աշխատանք զույգերով, աղյուսակների, գծապատկերների լրացում, նկարների մեկնաբանում, տեսակետների ներկայացում:

Դասի կահավորումը – էլեկտրոնային գրատախտակ, լուսացրիչ, համակարգչով սահիկահանդեսի ցուցադրում, առաջադրանքներով անհատական թերթիկներ:

Դասի ընթացքը՝ I – Նախապատրաստական փուլ.

1. Կատարել աշակերտների հաշվառում: Ներկայացնել դասի նպատակները:

2. Ձևավորել 3 խումբ:

3. Ներկայացնել գնահատման սանդղակի կառուցվածքը, չափանիշները:

II – Խթանման փուլ՝

1. Քննարկել «Ի՞նչ է էվոյուցիան» հարցը:

2. Աշակերտներին բացատրել իմաստի ընկալման փուլում անհատական թերթիկներով աշխատելիս առաջադրանքների կատարման սկզբունքները: Նրանք խմբում աշխատելու են թերթիկների վրա, իսկ դասարանին ներկայացնելու են

խոսնակի միջոցով՝ լրացնելով էլեկտրոնային գրատախտակի վրա ցուցադրվող աղյուսակները: (8 ր)

Ստորև ներկայացնում եմ անհատական թերթիկների առաջադրանքները.

• Թվարկե՛ք տեսակի չափանիշները և առաջարկե՛ք դրանք բնութագրող ամենակարևոր բառեր կամ բառակապակցություններ, ինչո՞վ են տարբերվում այս թռչունները (սլայդ 2):

• Ինչպե՞ս են կոչվում նկարներում պատկերված կենդանիների տեսակները: Նշե՛ք տեսակի բնութագրման համապատասխան չափանիշը (սլայդ 3):

• Լրացրե՛ք պակասող բառերը կամ բառակապակցությունները և ավարտին հասցրե՛ք նշված մտքերը. վերցված են դասից, (սլայդ 4):

• Մեկնաբանե՛ք (սլայդ 5):

• Ո՞վ է պատկերված նկարում, ի՞նչ գիտեք նրա մասին(սլայդ 6)

• Ի՞նչ է միջտեսակային գոյության կոիվը, նայեք նկարին և մեկնաբանեք (սլայդ7):

• Լրացրե՛ք պնդումները (սլայդ 8)

Լրացրու քառաբաժանը (սլայդ 9)

III – Իմաստի ընկալման փուլ՝

Աշակերտները ստանում, որից հետո լրացնում են համապատասխան առաջադրանքներով թերթիկները:

IV – Կշռադատման փուլ՝

1. Հանձնարարված առաջադրանքներին համապատասխանաբար ցուցադրվում են էլեկտրոնային գրատախտակին, որոնք լրացվում, մեկնաբանվում են խմբերի խոսնակների կողմից: Վերջիններս նաև ստուգիչ հարցեր են տալիս մյուս խմբերին և պատասխանում նրանց կողմից առաջադրված հարցերին: Լրացումներ, ուղղումներ կարող է կատարել խմբի մյուս անդամը, նաև այն աշակերտները, որոնք պատասխանատու չեն այդ առաջադրանքի կատարման համար: Դա հաշվի կառնվի գնահատման ժամանակ: (3 x 16 ր)

Ուսուցչի գործունեությունը – Ամբողջ դասի ընթացքում վերահսկել և ուղղորդել աշակերտների աշխատանքը:

Անդրադարձ՝ 1. Յուրաքանչյուր աշակերտ մեկնաբանում է իր աշխատանքը:

2. Ուսումնասիրված նյութից բխող աշակերտների գուգորդական մտածողությունը բացահայտելու նպատակով լրացնում են N 9 սլայդի «Քառաբաժան» աղյուսակը, որի պահանջներն են.

- 1) Ի՞նչ էի զգում:
- 2) Ի՞նչն էր հետաքրքիր:
- 3) Դասից ի՞նչ կտանեմ հետս կյանք:
- 4) Ի՞նչ եմ գնահատում ինձ

3. Քառաբաժանի 4-րդ վանդակում աշակերտների ինքնագնահատականի միավորի հիման վրա ձևավորել և հիմնավորել յուրաքանչյուրի վերջնական գնահատականը՝ հաշվի առնելով նաև մյուս աշակերտների կատարած փոխադարձ գնահատումը: (4 ը)

4. Քննարկել աշակերտների կարծիքները և բացահայտել դասի ուժեղ և թույլ կողմերը: (2 ը)

Դասի ամփոփում.

ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ Որպես ամփոփում ավելացնեմ, որ ելնելով անհրաժեշտությունից՝ առաջադրանքներից շատերը կարելի է հեշտությամբ ձևափոխել՝ համապատասխանեցնելով գնահատման տարբեր պահանջների: Դա վկայում է նաև ուսուցչի մասնագիտական ու մանկավարժական վարպետության մասին:

Ամփոփման դասը կազմված էր բազմաթիվ տարբեր առաջադրանքներից և իհարկե այն իրականացրեցինք սահիկաշարի և ժամանակակից ՏՀՏ-ի միջոցով, ինչն անչափ արդյունավետ էր և ուսուցողական:

Դասի արդյունավետությունը մեծապես կախված է ուսուցչի գիտելիքներից , նրա կարողություններից և հմտություններից:

ԳԼՈՒԽ 1.1

ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑԱՅԻՆ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄՆ ՈՒ ԴԱՍԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

Համագործակցային ուսուցման գաղափարաբանությունը մանրակրկիտ մշակվել է ամերիկյան մանկավարժների երեք խմբի կողմից (Ջ. Հոփկինսի համալսարան՝ Ռ. Սլավին, Մինեսոտայի համալսարան՝ Ջոնսոն եղբայրներ, Կալիֆոռնիայի համալսարան՝ Ջ. Արոնսոն):

Այսօր արդեն ամբողջ աշխարհում համագործակցային ուսուցումը դիտարկվում է որպես ավանդական մեթոդներով ուսուցման գործընթացի լավագույն այլընտրանք: Համագործակցային ուսուցման նպատակները չեն սահմանափակվում միայն գիտելիքների ձեռքբերմամբ, այստեղ առաջնային են նաև սոցիալական հմտությունների, փոխհաղորդակցական կարողությունների ձևավորման լայն հնարավորությունները և իհարկե աշխարհայացքի ընդլայնումը: Միայն համագործակցային ուսուցման դեպքում են երեխաները լայն հնարավորություն ունենում միասին աշխատելու, սովորելու, ստեղծագործելու, իրար օգնելու, զարգանալու:

Համագործակցային ուսուցման հիմնական գաղափարը միասին սովորելն է, այլ ոչ թե ինչ-որ մի բան միասին կատարելը: Պետք է միշտ նկատի առնել այն հանգամանքը, որ աշակերտներին մի սենյակում նստեցնելը, մի խմբում ընդգրկելը, նույն առաջադրանքը տալը դեռևս բավարար չեն համագործակցային ուսուցման մասին խոսելու համար: Ոչ բոլոր խմբերը կարելի է համարել համագործակցային:

Փոքր խմբերով աշխատանքներ կիրառելու սկզբնական փուլում համագործակցային ուսուցման հավանականությունը նվազ է: Բայց պետք է հետևողականորեն ձգտել համագործակցային ուսուցման մթնոլորտի ստեղծմանը, որպեսզի արդարացված ու արդյունավետ լինի փոքր խմբերով աշխատանքը:

Կրթության հայտնի տեսաբաններ Ժան Պիաժեն, Լև Վիգոտսկին և ուրիշներ, պնդում են, որ երեխայի մտավոր զարգացման գործում սոցիալական փոխազդեցությունն ու միջանձնային հաղորդակցությունը կարևոր գործոններ են:

Համագործակցային ուսուցման կարևորագույն ձեռքբերումներն են՝

1. անձի զարգացումը և անհատականության ձևավորումը.
2. հոգեբանական և ֆիզիկական առաջընթացի ապահովումը.
3. սթրեսի հաղթահարումը.
4. շրջապատողների հետ առողջ փոխհարաբերությունների կառուցումը:

Դասի բոլոր փուլերում պիտի ապահովվեն համագործակցային ուսուցման հետևյալ տարրերը՝

- դրական փոխկախվածություն.
- դեմ առ դեմ փոխազդեցություն.

- անհատական հաշվետվություն և պատասխանատվություն.
- միջանձնային կամ փոքր խմբերով աշխատանքի հմտություններ.
- խմբային գործընթաց/ մշակում.
- փոխներգործուն կամ ինտերակտիվ առաջադրանք:

Համագործակցային ուսուցումն ակնկալում է ուսուցչի դերի փոփոխություն. ուսուցիչն առաջնորդում և ուղղորդում է դասարանը՝ ստեղծելով փոխադարձ վստահության մթնոլորտ և համագործակցությունը խթանող միջավայր: Ուսուցիչը հրամայողից վերափոխվում է հրահանգչի, աջակցողի և դիտարկողի:

Համագործակցային ուսուցման ընթացքում ուսուցիչը ստանձնում է մեծ թվով պարտականություններ՝

- դասերի, վարժությունների, առաջադրանքների պլանավորում.
- սովորողների խմբերի ձևավորում.
- սովորողների տեղաբաշխում.
- առաջադրանքի ներկայացում, և բացատրում.
- խմբային աշխատանքի հսկողություն և անհրաժեշտության դեպքում միջամտություն.
- օգնություն սոցիալական հմտությունների զարգացման հարցում.
- գնահատում:

Համագործակցային ուսուցման հիմնական մեթոդներից են՝ աշակերտների թիմային առաջադիմություն, խճանկար, շրջագայություն պատկերասրահում, խմբային հետազոտություն:

ԳԼՈՒԽ 2

ԴԱՍԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՄԵՐ ՓՈՐՁԻՑ

Դասի արդյունավետությունն էապես կախված է ուսուցչի հմտությունից, պատրաստվածության որակից, ինչը մեծ ազդեցություն է գործում սովորողների վրա: Ուսուցչի աշխատանքը բավականին հաջող կլինի միայն այն դեպքում, երբ նա կատարյալ տիրապետի մանկավարժական գիտությանը, իր առարկային, ինչպես նաև բովանդակությամբ մոտ այլ առարկաներին:

Ուսուցչի օրինակը և հեղինակությունը կարևոր միջոց են սովորողների հաջող ուսուցման և դաստիարակության գործում: Սովորողների մոտ մեծ հարգանք են վայելում այն ուսուցիչները, որոնք կարգապահ են, ճիշտ են կողմնորոշվում ցանկացած իրավիճակում, արդար են, պահանջկոտ և սկզբունքային, օժտված են մանկավարժական նրբազգացությամբ: Շատ կարևոր է նաև ուսուցչի խոսքը, որը պետք է լինի քերականորեն ճիշտ, հակիրճ, պարզ և տրամաբանական, ինչը նպաստում է ոչ միայն ուսումնական նյութի ավելի լավ ընկալմանը, այլ նաև սովորողների համար ծառայում է որպես օրինակ: Դասի ժամանակ ուսուցչի ճիշտ պահվածքն օգնում է ստեղծելու լավ հոգեբանական միջավայր, որն էլ իր հերթին նպաստում է բարձր արդյունքների հասնելուն: Դասի արդյունավետության բարձրացման նպատակով կարելի է կիրառել պրոբլեմային ուսուցման տարրեր: Մեթոդի կիրառումը կախված է դասի թեմայից: Պրոբլեմային իրավիճակների ստեղծումը և լուծումը պետք է կատարի օժանդակող դեր և որպես կանոն կազմի դասի միայն մի մասը¹: Ուսուցման այս մեթոդը կօգնի սովորողներին ոչ միայն հաջողությամբ յուրացնելու ուսուցանվող նյութը, այլև կնպաստի բարձրացնել նրանց ակտիվությունը և հետաքրքրությունն առարկայի նկատմամբ: Մեթոդը հավասարապես կարող է օգտագործվել ինչպես սովորական, այնպես էլ ծրագրավորված ուսուցման դեպքում: Սովորողների ակտիվության բարձրացման

¹ Խաչատրյան Ս., Ուսուցման արդյունավետ հնարներ, Երևան, 2020, էջ 15,

ձևերից է ինքնուրույն աշխատանքը: Կենսաբանության թեմաներն ուսուցանելիս կարելի է կիրառել ինքնուրույն աշխատանքի հետևյալ տեսակները.

- ուսումնական նյութի յուրացում՝ օգտվելով դասագրքից,
- ուսուցչի ձևակերպած հարցերի պատասխանների որոնում նոր նյութում,
- նյութի ընթերցում և հիմնական դրույթների ընդգծում,

– աշխատանք դասագրքի, գննական, ցուցադրական նյութի հետ: Գործնականում հազվադեպ են դասերն ամբողջությամբ նվիրվում ինքնուրույն աշխատանքի, ինչը շատ անարդյունավետ է:

Դասընթացը պետք է կազմակերպել այնպես, որ ինքնուրույն աշխատանքը սովորողների ուսուցման գործընթացում չլինի դրվագային երևույթ, այլ նախապես պլանավորած անբաժանելի մասը: Դասերի արդյունավետության բարձրացմանը նպաստում է նաև տեսանյութերի օգտագործումը: Տեսանյութերի կիրառումը մեծացնում է սովորողների հետաքրքրությունը ուսուցանվող առարկայի նկատմամբ, հեշտացնում է գիտելիքներ ձեռք բերելու գործընթացը, նպաստում է տարածական պատկերացման զարգացմանը: Հետևաբար, ցուցադրական նյութերի օգտագործումը սովորողներին հնարավորություն է ընձեռում ճիշտ պատկերացում կազմելու երկրաչափական պատկերների, ինչպես նաև տարբեր իրերի կառուցվածքի մասին, սովորեցնում է կատարել վերլուծություն: Միննույն ժամանակ պետք է նշել, որ մեծ նշանակություն ունեն այնպիսի տեսողական նյութերը, որոնք սովորողները կարող են ոչ միայն դիտել, այլև պահել ձեռքում, մանրամասն ծանոթանալ դրանց: Տեսանյութերի օգտագործումը և ճիշտ կիրառումը ընդլայնում և խորացնում են ուսումնասիրվող հարցերի մասին սովորողների պատկերացումը, նվազեցնում են նյութի ներկայացման ժամանակը: Մակայն տեսանյութերին մեծ տեղ հատկացնելով՝ չի կարելի թերագնահատել ուսուցման մյուս սկզբունքները: Տեսողական նյութերով ծանրաբեռնելով սովորողներին՝ կարող եք շեղել դասի հիմնական նպատակից՝ բաց թողնելով ուսումնասիրվող նյութի ընդհանուր օրենքներն ու օրինաչափությունները, առանձնացնել կարևորը երկրորդականից: Ուսուցման գործընթացը պետք է կազմակերպվի այնպես, որ ճշտորեն պահպանվի տեսողականի և վերացականի,

կոնկրետի և ընդհանուրի հարաբերակցությունը: Դասերի արդյունավետությունը կարելի է բարձրացնել նաև ուսումնական սահիկների և տեսաֆիլմերի ցուցադրումով, ինչը կհեշտացնի նյութի ընկալման գործընթացը: Ուսումնասիրվող նյութի էկրանավորումը մեծացնում է հետաքրքրությունն առարկայի նկատմամբ, հնարավորություն է տալիս կտրվածքների միջոցով բացահայտելու դետալի ամբողջական ձևը, այն տեսնելու բոլոր կողմերից: Առարկան կարելի է տեսնել նաև շարժման մեջ, ինչպես է այն հատվում հատող հարթությամբ և ինչպես է հեռանում դետալի կեսը, ինչի շնորհիվ ի հայտ են գալիս դետալի ներքին ուրվագծերը: Ինչպես մյուս դեպքերում, ֆիլմերի ցուցադրումը չի կարելի չարաշահել. այն ոչ թե նպաստակ է, այլ միջոց: Իհարկե, այն, ինչ ասվեց վերևում, չի բացառում դասերի արդյունավետության բարձրացման այլ ձևերի և մեթոդների կիրառումը¹: Սակայն, եթե նույնիսկ այդ մեթոդները, ինչի մասին խոսվեց, ուսուցիչները հմտորեն օգտագործեն և դրանք համատեղեն ուսուցման այլ սկզբունքների ու մեթոդների հետ, ապա դասերը կլինեն ավելի արդյունավետ: Ձգտելով բոլոր միջոցներով դասերի արդյունավետությունը բարձրացնել՝ շատ կարևոր է թույլ չտալ, որ սովորողները գերծանրաբեռնվեն. անհրաժեշտ է ապահովել ուսուցման համապատասխան մակարդակ:

¹ Խաչատրյան Ս., Ուսուցման արդյունավետ հնարներ, Երևան, 2020, էջ 13-35,

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Ուսուցչի համար կարևոր է իր պրակտիկ գործունեության վերլուծության, կատարելագործման, ինքնագարգացման, շարունակական կրթության համար գիտամանկավարժական տեսական գիտելիքներից օգտվելու կարողությունը:
2. Սեփական գիտելիքների հարստացումը, կարողությունների և հմտությունների դրսևորումը և կոլեգաների հետ համագործակցությունը բացառիկ դեր ունեն սովորողների մեջ արժեքային համակարգի, աշխարհայացքի ձևավորման գործընթացում:
3. Դասի նպատակին հասնելու լավագույն միջոցներից մեկը ճիշտ մեթոդների և միջոցների ընտրությունն է:
4. Միայն այն դեպքում կարելի է արդյունավետ և նպատակասլաց դեկավարել սովորողների զարգացումը, աշխարհայացքի ընդլայնումը, երբ տարվող աշխատանքները կառուցված են նրանց տարիքային առանձնահատկությունների իմացության և դրանց հաշվառման հիման վրա:
5. Միջառարկայական կապերի ստեղծումը , կոլեգաների հետ համագործակցումը նպաստում են նյութի յուրացմանը և ստեղծում են մնայուն և կայուն գիտելիքներ:
6. Դասի արդյունավետությունն էապես կախված է ուսուցչի հմտությունից, պատրաստվածության որակից, ինչը մեծ ազդեցություն է գործում սովորողների վրա: Ուսուցչի աշխատանքը բավականին հաջող կլինի միայն այն դեպքում, երբ նա կատարյալ տիրապետի մանկավարժական գիտությանը, իր առարկային, ինչպես նաև բովանդակությամբ մոտ այլ առարկաներին:
7. Տարբերակված առաջադրանքները հնարավորություն են տալիս դասը դարձնել ավելի աշխույժ , բովանդակայից և հետաքրքիր:
8. Տարբերակված առաջադրանքներն արդյունավետ է կիրառել ամփոփման դասին և պարզել, թե սովորողները որքանով են յուրացրել դասը:
9. Միայն համագործակցային ուսուցման դեպքում են երեխաները լայն հնարավորություն ունենում միասին աշխատելու, սովորելու, ստեղծագործելու, իրար օգնելու, զարգանալու:

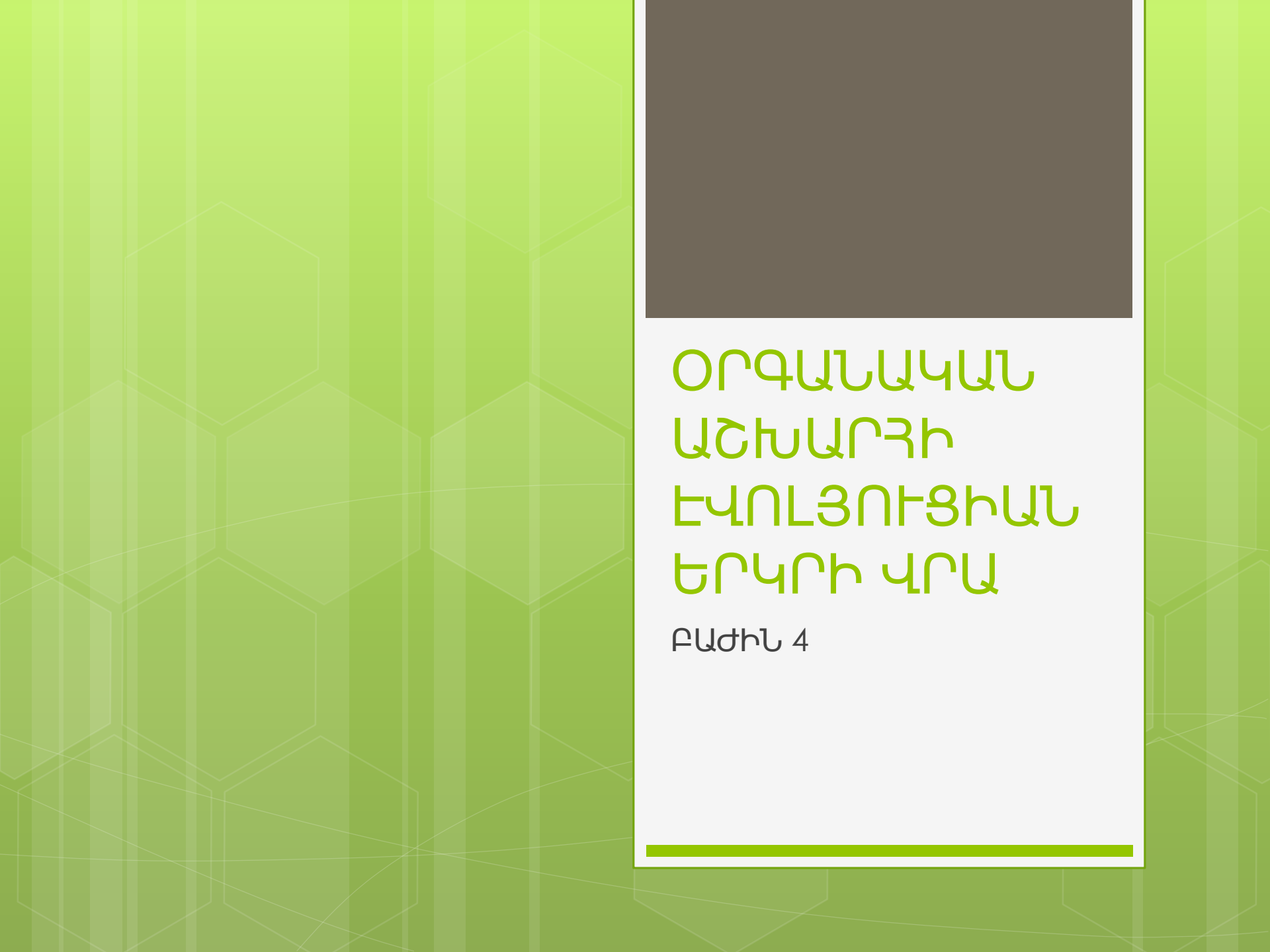
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

Խաչատրյան Ս., Ուսուցման արդյունավետ հնարներ, Երևան, 2020, էջ 13-35,

Ռ. Միմոնյան, Համակարգչային մոդելավորումը կենսաբանության դասավանդման գործընթացում, «Մանկավարժություն», 2012 թ., 8, էջ 53–57,

Մամոնտով Ս. Գ., Չախարով Վ., Բ., Սոնին Ն. Ի., Կենսաբանություն, 9-րդ դասարանի դասագիրք, մաս 2, Երևան, 2019,

<http://www.avifarm.ru/page.php?al=othervidoobr> 07.05.2016 թ.:

ՕՐԳԱՆԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՐՀԻ
ԷՎՈԼՅՈՒՑԻԱՆ
ԵՐԿՐԻ ՎՐԱ

ԲԱԺԻՆ 4

Թվարկէ՛ք տեսակի չափանիշները և
առաջարկէ՛ք դրանք բնութագրող ամենակարևոր
բառեր կամ բառակապակցություններ , ինչո՞վ են
տարբերվում այս թռչունները:

Ինչպե՞ս են կոչվում նկարներում պատկերված կենդանիների տեսակները: Նշե՛ք տեսակի բնութագրման համապատասխան չափանիշը

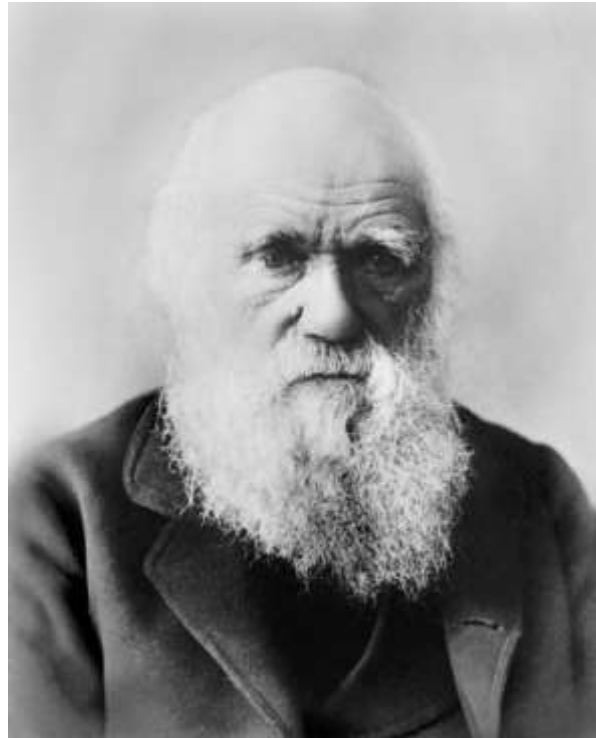
Լրացրե՛ք պակասող բառերը կամ բառակապակցությունները և ավարտին հասցրե՛ք նշված մտքերը. վերցված են դասից

- Նեղ հարմարվածությունը գոյության շատ սահմանափակ պայմաններում կոչվում է. . .
- Ի՞նչ է նշանակում ադապտացիա:
- Կյանքի պատմական զարգացումն այլ բառով ինչպե՞ս կասեք:
- Օրգանիզմների առանձին խմբերի պոպուլյացիաների ամբողջությունը կոչվում է. . .
- Ո՞րն է կոչվում տեսակ:
- Նշեք տեսակի կարևորագույն հատկանիշները:
- Նկարագրե՛ք նոր տրոտերի ստացման մեթոդները:

Մեկնաբանե՛ք:

- Էվոյուցիայի շարժիչ ուժը բնական ընտրությունն է:

Ո՞վ է պատկերված նկարում,
ի՞նչ գիտեք նրա մասին

Ի՞նչ է միջտեսակային գոյություն կոչվր,
նայեք նկարին և մեկնաբանեք :

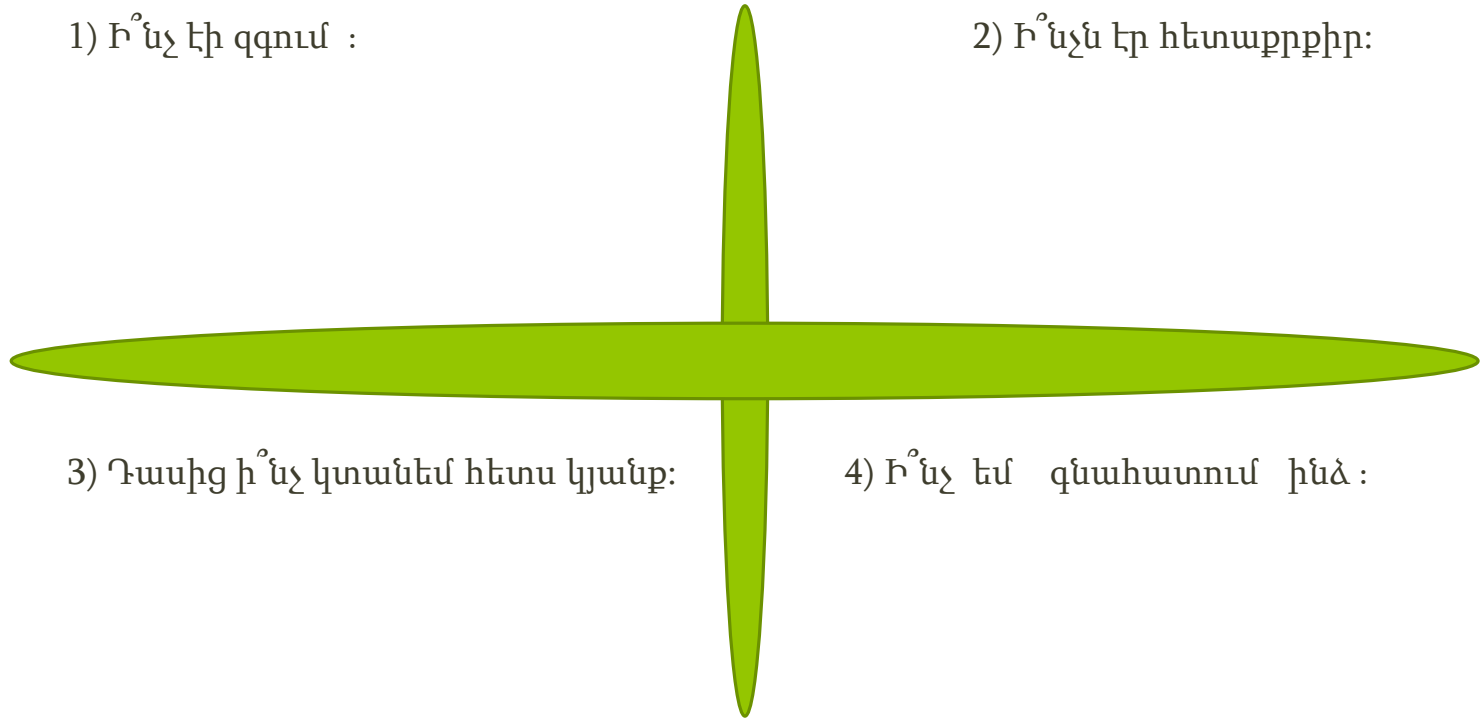
Լրացրե՛ք պնդումները

- Գոյություն կոչվում օրգանիզմների պահպանման համար մեծ նշանակություն ունի դրանց. . .
- Միջավայրի հատուկ պայմաններին հարմարվելը կոչվում է. . .
- Անպաշտպան կենդանիների նմանակումը իրենց ոչ ազգակից և լավ պաշտպանված տեսակներին անվանում ենք. . .

ԼՐԱՑՐՈՒ ՔԱՌԱԲԱԺԱՆԸ

1) Ի՞նչ էի զգում :

2) Ի՞նչն էր հետաքրքիր:

3) Դասից ի՞նչ կտանեն հետս կյանք:

4) Ի՞նչ եմ գնահատում ինձ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆ